

Урок № 4

Тема: Зародження капіталістичних відносин. Повсякденне життя Західної Європи.

Мета: сформуванню уявлення про зміни, які відбулися в соціальній структурі та господарському житті суспільства Нового часу; охарактеризувати нові ознаки матеріального світу, нових цінностей західноєвропейців.

Основні терміни та поняття: індустріальне суспільство, революція цін, капіталізм, ринкові відносини, буржуазія, наймані робітники, мануфактура.

XVI-XVII ст. — Початок формування індустріального суспільства та перехід до капіталістичних відносин у Західній Європі

У XVI-XVII ст. основою світової економіки лишалися аграрні відносини. Водночас протягом XVI-XVII ст. в Європі розпочався перехід від аграрного до індустріального суспільства. З розвитком міст, торгівлі, виробництва закладалися основи майбутньої ринкової економіки. Товари все частіше почали виготовлятися заради отримання прибутку — на продаж. У Західній Європі зародився капіталізм.

Колоніальна політика європейців у Новому світі полягала у пограбуванні колоній та експлуатації корінного населення для одержання прибутків. Великі географічні відкриття пришвидшили розклад феодальних відносин і нагромадження капіталу — коштів і ресурсів, що вкладалися в розвиток виробництва.

Надходження дешевого золота до країн Європи спричинило його знецінення та «революцію цін».

«Революція цін» розпочалася насамперед в Іспанії, яка отримувала значну частку колоніального золота й срібла (у 1600 р. — 83 %). Здешевлення золота призвело до зростання цін в усіх розвинених країнах Західної Європи. До того ж ціни на продукти сільського господарства були вищими, ніж на промислові товари. Подорожчали й предмети першої необхідності.

Меркантилізм — в широкому розумінні — переважання матеріальних, фінансових інтересів над усіма іншими. В більш вузькому, конкретному значенні — торгова та фінансова політика абсолютистських держав 16-18 ст. та відповідна ідеологія.

Індустріальне суспільство — суспільство, у якому головну роль відіграє промисловість, більшість населення працює на заводах і фабриках, формується громадянське суспільство.

«Революція цін» — процес підвищення цін на товари внаслідок падіння вартості дорогоцінних металів, які виконували функцію грошей.

Капітал зосереджувався в руках купців і майбутніх підприємців (буржуазії), а збіднілі селяни, робітники, колишні цехові майстри ставали новою вільною робочою силою — найманими робітниками.

Наприкінці XVI ст. виникли перші мануфактури з використанням найманої праці. У конкурентній боротьбі з мануфактурним виробництвом цехове ремесло занепадало.

Мануфактура — велике підприємство, в якому використовували ручні знаряддя праці й розподіл праці між робітниками.

Наймани робітники — вільні працівники, які трудилися на власників підприємств, роботодавців за гроші (заробітну плату).

Буржуазія — соціальна група, яка стає панівною в ході розвитку капіталістичних відносин, володіє основними засобами виробництва.

Капіталізм — соціально-економічна система, заснована на приватній власності на засоби виробництва (заводи, машини, землю тощо), господарській діяльності з метою отримання прибутку, розвитку ринкових відносин.

Біржа — організований торговельний майданчик, на якому відбувається торгівля товарами або цінними паперами у вигляді угод.

«Старі дворяни»	Відстоювали своє монопольне право на володіння землею із селянами, що жили на ній, а також привілеї на владу й панування в суспільстві
«Нові дворяни»	Їхньою метою стає виробництво продуктів для продажу на ринку й одержання прибутку. Вони разом із купцями та банкірами брали участь у спільних комерційних заходах, засновували мануфактури й торговельні компанії. У свою чергу, деякі розбагатілі купці й банкіри купували дворянські титули та високі державні посади
Наймани робітники	Формувалися за рахунок селян, що залишилися без землі, ремісників, які розорилися, «вічних підмайстрів», ченців, вигнаних із монастирів, тощо
Міська інтелігенція	Складалася з юристів, учених, викладачів університетів, письменників, архітекторів, лікарів тощо. Інтелігенція формувала мету, цінності та світогляд людей Нового часу

Домашнє завдання: опрацювати текст параграфа та виконати в зошиті завдання з листа самоконтролю до цього уроку.